

С т а н о в и щ е

от доц. д-р **Антоанета Иванова Тотоманова** –

Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий”

Относно:

дисертационен труд на докторант към катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване” на Факултет по журналистика и масова комуникация в СУ „Св. Климент Охридски“ **Симона Деянова Калева** на тема „**Творчески и бизнес взаимоотношения между литературен агент и издател. Роли, сюжети, диалози**” – за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Книгоиздаване XXI в.)

Актуалност и дисертабилност на темата

Промените, настъпили в българско книгоиздаване през последните години и проблемите, свързани с тях, се поставят сравнително рядко, бих казала епизодично както в обществото, така и в професионалните среди. Липсват специални разработки за съвременните тенденции и практики, наложили се в страните с по-богат опит и по-трайни и установени традиции в книгоиздаване при пазарни условия. Актуалността на предложената от докторантката тема се съдържа именно в изследването на проблемите, отнасящи се до авторското право и „налагането” на литературните агенции в издателския бранш. Изследването е съпроводено със сериозно емпирично проучване и събиране на достатъчно фактологически материал, който дава възможност да се изложат хипотези за изграждане на по-добри взаимоотношения във веригата „агент – подагент – издател”. Тук трябва да се спомене и доста богатият опит на

докторантката в областта на авторското право и практическото му прилагане в българска литературна агенция, функционираща на територията на България, Сърбия, Румъния, Албания, Босна и Херцеговина, Македония, Черна гора.

Общо описание на дисертационния труд

Дисертационният труд **„Роли, сюжети, диалози. Бизнес и творчески взаимоотношения между литературен агент и издател”** има значителен обем – 240 страници, състои се от увод, четири глави, заключение и библиография от 75 източника. Голяма част от цитираната литература е в електронна форма, което не е учудващо при ограничения брой публикации по темата. Приложението на действащите стандарти и правила при библиографското цитиране на източниците е последователно и отговаря на предназначението си. Цитираните източници в електронна форма онлайн са отбелязани като такива и са съпроводени от данни за датата, на която са ползвани. Текстът на дисертацията е придружен от над 120 бележки под линия, които в по-голямата си част са цитирана литература, посочена и в библиографските списъци накрая. Този вид цитиране е удобно за читателя и свидетелства за прецизност в посочването на източниците. Авторефератът притежава списък с 10 публикации на авторката по теми, сродни с темата на дисертацията.

В **Увода** са обосновани актуалността и тематичният обхват на изследването, посочени са и мотивите за избора на темата на дисертационния труд. Отбелязано е, че представената научна разработка би подпомогнала изследователите в областта на авторското право и книгоиздаването, да послужи на специалистите от бранша, „да даде един панорамен и едновременно детайлизиращ поглед върху естеството на дейността на литературния агент като ключов посредник в полето на книгоиздателския бизнес”. Този труд би бил и ценно учебно помагало

както за студентите по специалността „Книгоиздаване”, така и за студенти, изучаващи медийно право и културни политики.

Очертавайки коректно обекта и предмета на изследването докторантката определя неговите научноизследователски и практико приложни **цели**: дефиниране на понятията литературен агент и литературна агенция, хронологично проследяване на развитието на авторското право в световен и национален план, анализиране на процесите, свързани със създаването на професията литературен агент, провеждане на анкети и събиране на емпиричен материал, преглед на съвременните тенденции и т.н. Ясно формулираните цели дават възможност на докторантката да си „възложи” и редица конкретни **задачи**, а именно: обобщаване на историческите предпоставки, довели до появата на литературните агенции; хронологичен преглед на първите професионалисти в тази сфера; разглеждане на проблематиката в културологичен контекст с помощта на теории от сферата на философията и естетиката; теоретична обосновка на механизмите за работа на съвременната литературна агенция; открояване на ключови моменти при воденето на преговори между агенти и издатели; проучване на последните тенденции при електронните и аудио форматите в книгоиздаването и влиянието им върху авторското право и диалозите между отделните звена по веригата; провеждане на емпирично анкетно проучване, събиране и анализиране на данни относно диалогичните процеси между автор и главен агент, главен агент и подагент, издател и подагент.

За реализирането на посочените цели и задачи докторантката е използвала **комплексен научен метод**, който представлява синтез от исторически, културологичен, емпиричен и съпоставителен анализ.

Още в увода, чрез посочените аргументи за избора на темата и изведените параметри на изследването, си проличава компетентността на докторантката по изследваните от нея въпроси.

Първа глава „Литературната агенция в хода на историята” въвежда читателя в представите за автор и авторско право в различните исторически епохи. Предложена е авторова дефиниция на понятията литературен агент и литературна агенция. Отбелязана е появата и развитието на ключови издателски агенции и институции. Проследени са процесите в България, началните стъпки в тази насока, възникването на ЮСАУТОР, а вече при условията на пазарна икономика и на частните литературни агенции.

Втора глава „Литературната агенция – между теорията и практиката” е своеобразно хронологично продължение на утвърждаването на литературната агенция и нейните „атрибути” през 20 век. Подробно са разгледани херменевтичните теории – на Ханс Георг-Гадамер и на Пол Рикъор. Въз основа на техните философски виждания е проследено развитието на литературните агенции в глобален мащаб. Епохата на модернизма и постмодернизма разширява обхвата на изследването, за да се достигне до едно много пълно и всеобхватно теоретично осмисляне на феномена „литературен агент”.

Трета глава „Литературната агенция във виртуалния свят” представя пред читателя по един доста професионален начин „пакета” от съвременни процеси и тенденции в книгоиздаването и начина, по който те влияят на авторското право и дейността на литературния агент след появата на електронните и аудио книгите, които започват да диктуват нови правила и нова бизнес етика. Това води до съществени промени в дейността както на литературните агенти, така и на издателствата и литературните агенции.

Четвърта глава „Гледни точки и нива на взаимодействие – емпирично проучване” представя резултатите от анкетите, проведени от докторантката в три различни професионални групи – главни агенти, подагенти и издатели. Специалистите са подбрани от издателските професионални среди в България, Сърбия, Македония, Босна и Херцеговина, Хърватия Албания, Румъния, Великобритания, Испания и САЩ. Въпросите и анкетните карти са насочени изцяло към практическите дейности и проблемите, които възникват в договорните взаимоотношения между издател и агент. Подобно изследване в България не е извършвано и по тази причина получените резултати са от особена важност за специалистите от областта на авторското право и книгоиздателския бранш. Поради всеобхватността на темата и нейното слабо разработване до момента докторантката си е наложила известни ограничения. Тя е екстраполирала резултатите, получени при обстойното изследване на една конкретна институция върху останалите обекти, предпоставяйки, че те работят по сходна методика, а също така в областта на видовете документи е поставила акцента върху аудио книгите, „защото към настоящия момент именно те диктуват условията и преформулират познати досега практики от сферата на авторското право”.

Въз основа на събрания и обобщен материал, на резултатите от емпиричното изследване и на поставените цели и задачи докторантката сполучливо доказва **хипотезата**, че отделните звена в издателската верига автор-агент-подагент-издател и отношенията между тях предопределят пътя на книгата. Те се развиват като елементи от обща система, чиято цел е една и съща – постигане на максимално добър резултат, т.е. „добра” книга.

Заклучението на дисертационната теза кореспондира с поставените цели и задачи и подчертава доказването на работната хипотеза на труда. В него докторантката откроява изводите и проблемите, които произтичат от

направения анализ, изразява гледната си точка за ползите от разработената тема на дисертационния труд.

Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Всички представени за оценка публикации и участия в научни форуми от периода 2016–2018 г. са включени в професионални списания или представляват участия в авторитетни научни конференции и семинари. Публикациите са самостоятелни, без съавторство и са убедително свидетелство за ангажираността на докторантката с тематиката на изследването и с професионалните проблеми на книгоиздателската професия.

Автореферат

В автореферата са отразени съществените моменти от дисертацията, открояна е ясно нейната структура и са представени приносите за книгоиздателската професия. Той отговаря изцяло на изискванията за пълнота и компактност.

Бележки и препоръки

Трябва да отбележа отново, че докторантката действително показва значим интерес към темата и много добро познаване на работата в една литературна агенция и изискванията към литературните агенти и подагенти и взаимоотношенията им с автори и издатели.

В Четвърта глава „Гледни точки и нива на взаимодействие – емпирично проучване” резултатите, получени от обработените анкетни карти и въпросници, биха могли да се открият по-ясно, защото начинът, по който са представени не ги прави достатъчно „забележими”.

В дисертацията се срещат много малко и незначителни правописни грешки, които по никакъв начин не влияят на нейното качество.

Заклучение

Приемането на един дисертационен труд за успешен до голяма степен зависи от възможността авторът да докаже, че притежава теоретични знания по специалността и способности за самостоятелни научни изследвания. Представеният труд е резултат на сполучливо изградена структура и правилно подбрани и приложени методи на изследване на един актуален проблем с успешно реализиране на резултатите от това изследване в практиката. За съвременните условия в нашата страна то съдържа научноприложни резултати с оригинален принос, а от формална гледна точка съдържа всички атрибути, които се изискват от Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

Като имам предвид изложеното до тук, **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Симона Деянова Калева** по направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Книгоиздаване XXI в.)

19.02. 2019 г.

доц. д-р Антоанета Тотоманова